

ELEK BALÁZS¹

A büntetőügyekben eljáró szakértők felelősségének rendszere

Előszó

Az igazságügyi szakértő felelőssége a többretegű jogszabályi környezetben igen sokrétű. Ez a felelősség egyaránt érvényes azokra, akik kirendeléssel válnak szakértővé a büntetőeljárásban, de azokra is, akik úgynevezett magánszakértés keretében kerülnek az eljárásba. Ugyancsak vonatkozik a fegyelmi felelősség az eseti szakértőkre is, hiszen, eseti szakértőként csak az járhat el, aki nyilatkozik arról, hogy az igazságügyi szakértőkre vonatkozó fegyelmi követelményeknek aláveti magát.²

A szakértők felelőssége többszintű. Legelső helyen a szakértők erkölcsi felelősségét emelem ki és mutatom be, hiszen az anyagi igazság nehezen megfogható világába mégiscsak törekszik eljutni a büntetőeljárás a valósághű tényállás megállapításával.³ Ezt követi az etikai és fegyelmi felelősségre vonás rendszere, az eljárási törvény adta lehetőségek komplexitásában, hiszen egy-egy felelősségi forma nem feltétlenül érvényesül önállóan. Felelősséggel tartozik az igazságügyi szakértő a kinevező hatóság, az Igazságügyi Minisztérium felé is, hiszen a szakértői névjegyzékből történő törlés is komoly szankciója lehet a működésnek. Mint minden tevékenységnek, az igazságügyi szakértésnek is lehet polgári jogi vagy munkajogi kártérítési vonzata és végül ultima ratióként érvényesülhet a büntetőjogi felelősségre vonás is.

Az igazságügyi szakértők perbe vonásának lehetőségei

A szakértők bevonására a büntetőeljárásba többféle megoldás alakult ki. Az angol kontradiktórius szakértői rendszerben az ügyész és a vádlott is egyaránt választhat egy-egy szakértőt. Ezek a szakértők feladataikat nem a bíróság irányítása alatt végzik, hanem azon fél irányításával, amely őket megválasztotta. Nincs különleges jogállásuk, hanem egyszerűen tanúként kezelik őket. A szakértőnek az angol-szász eljárásban az ún. „reasonable certainty” azaz észszerű bizonyosságot kell biztosítaniuk. Így például a pszichológiai szakértőnek a „reasonable psychological certainty”, azaz „elfogadható vagy pszichológiai bizonyossággal” kell a feltett kérdéseket megválaszolnia, hasonlóan az orvos szakértőnél „reasonable medical certainty”, azaz az elfogadható orvosi bizonyossághoz.⁴

A Németországban lévő szakértői rendszer a hivatásos szakértőkre épül. A szakértőt a bíróság nevezi meg, amelynek az irányítása alatt a bíróság által elrendelt vizsgálatot végzi. Az ilyen szakértőt nem tanúnak, hanem különleges jogállású személynek tekintik. A szakértők kiválasztására, kizárására speciális szabályok vonatkoznak. A szakértőnek teljesítenie kell a kirendelést, kivéve, ha valamely megtagadási jog nem alkalmazható. A bíró elrendelheti, hogy ugyanaz, vagy egy másik szakértő új szakvéleményt készítsen, amennyiben a szakvéleményt elégtelennek találja.⁵ Tisztán jogilag nem meghatározott, hogy ki lehet szakértő, sokkal inkább az, hogy hogyan kell a szakértőt bevonni az eljárásba. A szakértőnek a kívülálló pozíciójába kell helyezkednie.

A hazai büntető eljárásjog rendszere hagyományo-

¹ Egyetemi tanár, DEÁJK Büntető Eljárásjogi Tanszék, Debreceni Ítéltábla büntető kollégiumvezető. A kutatás az Igazságügyi Minisztérium által támogatott, a „Jogszékképzés színvonalának emelését célzó programok” keretén belül valósult meg.

² 2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről (Szaktv.) 4. § (5) bekezdés.

³ Be. 163. § (2) bekezdés.

⁴ ELEK Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. Debrecen, TKK, 2008, 186–187. o.

⁵ Német büntetőeljárás törvény (StPO.) 83. §.

san a német megoldásból indul, melynek lényege, hogy valamilyen hatósági aktus szükséges ahhoz, hogy a szakértő belépjen az eljárásba. A szakértő így nem is tanú minőségben, hanem megkülönböztetett státusban, megkülönböztetett bizonyítási eszköz (szakértői véleményt) szolgáltat a perben.

A szakértő tanúk és a hivatalos bírósági szakértők rendszere egyaránt sajátos problémákat mutat. A szakértő tanú rendszerének hátulütője az a tény, hogy a szakértő egyik vagy másik félhez van kötve, ami megteremti annak a valódi veszélyét, hogy véleményét úgy hajlítja, hogy az az őt bevonó féllel egyezzen meg. A common law jogászok hagyományosan azt állítják, hogy ezt az előítéletet, amennyiben létezik, semlegesíti az a tény, hogy a másik félnek is megvan a saját szakértője ugyanilyen nyomásnak alávetve, csak ellenkező irányból, amiről azt mondják, hogy végül biztosítja az egyensúlyt.

A hivatalosan felkért szakértők rendszere is több veszélynek van kitéve. A hozzá nem értő szakértők már azért is veszélyt jelentenek, mert a hivatásos szakértőnek lényegében kiemeltebb a státusa, mint egy tanúnak, s ettől nehezebben támadható. Felmerülhet az a probléma a hivatásos szakértőkkel kapcsolatban, hogy nem mindig semlegesek, hiszen gyakran a vádló választja ki, és a terhelt számára azt a benyomást kelti, hogy a hivatalos szakértő a terhére elfogult, még akkor is, ha valójában nem az. Különösen így van ez az egzisztenciálisan a nyomozó hatóságtól vagy az ügyésztől függő szakértők esetében, akik a folyamatos hatósági kirendelésből élnek, és felmerülhet az informálisan megfogalmazott sugalmazások szakvéleménybe fogalmazása. Mindez ugyancsak elvezethet téves, hibás döntéshez, ami végső soron a szakértő erkölcsi felelősségét is felveti.

A 2018. július 1. napjától hatályos Be. megoldása abban feltétlenül újat hozott, hogy kikényszeríthető a szakértő felek általi bevonása a büntetőeljárásba, ami a két megoldás közötti egyensúlyt igyekszik megteremteni. Nem lehet eleve abból az előfeltevésekből kiindulni, hogy a vád szakértője a terhelt terhére, míg a védelem által felkért szakértő a terhelt javára elfogult, hiszen mindkét oldalon szakértői esküt tett igazságügyi szakértők állnak. Az felkért 'ellenszakértők' rendszere azonban megteremti annak az esélyét, hogy a más oldalról megközelített igazság minden oldalról kibontásra kerüljön.

A szakértő erkölcsi felelőssége

Az erkölcsi felelősség bevezetéseként talán érdemes idézni Nogel Mónika disszertációjának azon megállapításait, amelyben az 'Innocence Project' elnevezésű kutatómunka eredményeként szabadlábra helyezett 137 elítélt ügyeit tekintette át. A 137 ügyben előterjesztett 205 szakvélemény közül 92 bizonyult

tévesnek, például a szerológiai vélemények közül 57 volt téves (57%), míg 65 hajvizsgálati szakvélemény közül 25 volt hibás (38%).⁶ Ezen ügyek rávilágítanak arra, hogy a hibás szakvélemény és a justizmordok, a téves elítélések között szoros összefüggés van.

A szakértőnek erkölcsi kötelessége is a szakmai hozzáértés, de emellett elengedhetetlen 'szakértői erény' a döntésképeség. A szakértőnek ki kell mondania azt a szakmai döntést, ami a későbbi ítéletnek az alapja lesz. Helyesen utal rá Bányai, hogy egy szilárd alapokon nyugvó bizonyítottság határozatlan előadása éppoly hiba, mint aggályosnak tekinthető bizonyítottság esetén a kategorikus szakértői vélemény megfogalmazása. A büntetőügyben beszerzett bizonyítékok gyakran kevésnek bizonyulhatnak a kétséget kizáró bizonyossághoz. A szakértő erkölcsi felelőssége ilyenkor az, hogy a kirendelés keretei között mennyire segíti a bizonyítást azzal, hogy a bizonyítékok hiányzó láncszemét a szakirodalom, vagy saját szakmai ismeretei felhasználásával kiegészíti.⁷ A végső döntést nem a szakértő hozza meg, de a rossz döntésért az erkölcsi felelőssége nyilvánvalóan felmerülhet.

A szakértői vélemény igénybevétele és mellőzhetlensége egyes büntetőügyek elbírálása során nem is lehet vita tárgya. Bánáti János mutatott rá arra, hogy az adott szakkérdés sok esetben a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának alapját képezi.⁸

A büntetőeljárás törvény helyes értelmezéséből megállapítható, hogy a bíróság a szakvéleményt nem köteles elfogadni, azonban ezen döntéséről határozata indokolásában számot kell adnia, és kötött a Be. szerinti eljárásrend a más szakértő igénybevételeire is. A különleges szakértelemmel nem rendelkező bíró nem tudja vitatni a szakértői véleményben foglaltakat. A Be. 167. § (3) és (4) bekezdése alapján ugyanis a bizonyítékoknak – így a szakértői véleménynek is – nincs törvényben előre meghatározott bizonyító erejük, illetve a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg. A bírói gyakorlat abban is következetes, hogy „önkényes az a jogalkalmazás, amely során a bíró az ítéletét a saját maga által szolgáltatott bizonyítékokra alapítja”.⁹

Erre tekintettel írja Csák Zsolt, hogy a bírónak a szakértői véleményben „bíznia kell”, azt vitatnia pedig csak a Be. 197. §-ában meghatározott szigorú el-

⁶ NOGEL MÓNIKA: A szakértői bizonyítás aktuális kérdései. HVG-ORAC, Budapest, 2020, 56. o.

⁷ BÁNYAI ISTVÁN: Igazságügyi szakértő a tárgyalóteremben – a kérdéskör vizsgálata a szakértő szemszögéből. In: Szabó Imre (sorozatszerkesztő): Tanulmánykötet „Igazságügyi szakértő a tárgyalóteremben” konferencia. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2019. 9–17. oldal.

⁸ BÁNÁTI JÁNOS: A szakértői bizonyításról védői szemszögből – Bonus Iudex Ünnepi Kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából. Pázmány Press Budapest 2018, 15. in: (szerk.) Molnár Gábor Miklós – Koltay András. 107. o.

⁹ BH 2012.60.

járárend betartásával van lehetősége.¹⁰ Ebből is következik a szakértő erkölcsi felelőssége nem csupán a szakvéleményért, hanem az azon alapuló ítéletért is.

A szakvélemény tehát elősegíti a valós tények megállapítását, ezért rendkívül fontos elvárás, hogy a kompetencia és a szakma szabályainak szem előtt tartásával kerüljön elkészítésére és a hatóság elé benyújtásra. További feltétel, hogy a szakvélemény legyen közérthető és szabatos, adjon pontos választ a feltett kérdésekre, a szakvélemény ugyanis nem a szakmai nyelvezet és terminus technicusok kiteljesedésének eszköze. Minden szakvélemény ezért rendkívül magas szintű szakmai és etikai felelősség szem előtt tartásával kell, hogy elkészüljön. Összességében a szakértő szakmai felkészültsége és etikai hozzáállása határozza meg, hogy az előterjesztett szakvélemény milyen mértékben kerül elfogadásra a büntetőeljárás során.¹¹

Amíg a szakértő nem lép ki a szakértői szerepből és egyfajta társa a bírónak, addig nincs szereposztásbeli eltérés, ami felborítja az ítélezés egyensúlyát. Előfordulhat azonban, hogy uralni akarja a tárgyalótermet, uralni akarja az ügyet, ahol döntő jelentősége lehet a prekonceptciónak és a makacs karakterbeállítottságnak. Nem helyes, ha a bírónak is van egy prekonceptciója, amibe nem illik a szakértő véleménye, de fordítva sem, ha a szakértő nem tud túllépni olyan objektív tényeken, amelyek az eredeti véleményével nem illenek össze, és „elkezdődik – a pert megközelítőleg sem előnyösen befolyásoló – 'kard ki kard' állapot, ríposztok, kontrarioposztok csattogása, egyszóval: az a 'bevillongás', amely sem az eljárás méltóságát, sem az ügy megnyugtató elbírálását legkevésbé sem szolgálja.”¹²

Különösen megmutatkozik a szakértők erkölcsi felelőssége az ún. magánszakértők tevékenységénél. Láthattuk, hogy az angolszász jogi kultúrában nem okoz különösebb gondot az, hogy a felek viszik magukkal a saját szakértő tanút, és az ellentétes vélemények ütközéséből is kikerekedhet egy objektív eredmény a perben.

A hazai eljárásjogunkban hagyományosan „már a kezdetben is bizalmatlanság vette körül, amelyet mind a mai napig nem sikerült a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak eloszlatni.”¹³ „A vádlott és az általa felkért szakértő közötti viszony nem csak üzleti, hanem szakmai-bizalmi viszony is. Emellett a védő, a szakértő a büntetőeljárásban és az egyéb jogszabályokban foglalt előírásokat kötelesek betartani. Az informális üzleti, szakmai-bizalmi viszony a formális keretek között szabadon mozoghat. A pártosságra

kötelezett védő mellett a pártatlanságra kárhozottatott szakértő tevékenységét a büntetőügyekben eljáró hatóságok gyanakvóan figyelik: meg tudja-e őrizni pártatlanságának látszatát.”¹⁴

Megjegyzendő azonban, hogy ugyanezen kételyek a hatóság által a folyamatos megbízási jogviszonyból adódóan foglalkoztatott, így a kirendelőtől egzisztenciálisan függő szakértő esetében is felmerülhetnek. A szakértőnek tehát erkölcsi felelőssége olyan szakvéleményt adni, oly módon viselkedni, fellépni, hogy egyik irányban történő elfogultságára se lehessen alappal következtetni, mert az már az igazságszolgáltatás tekintélyét, elfogadottságát és végső soron a jogbékét is veszélyezteti.

Mindezekben túlmenően a magánszakértőkkel szemben lényeges kihívás, hogy a megbízó sok esetben „elvárást is közölhet”, ezért itt a legnagyobb a szakértő szakmai és etikai felelőssége. Nyilvánvaló és logikus tény, hogy a terhelt azt várja el a magánszakértőtől, hogy olyan véleményt terjesszen elő, amely védekezésének alátámasztására alkalmas. Ez azonban sok esetben ellentétben áll a tényleges, valós tényekkel, illetve a szakértői kompetenciával is.¹⁵

Az ún. magánszakértő erkölcsi, etikai, egyben fegyelmi felelőssége körében kiemelendő az is, hogy a megbízó – szemben a Ptk. szabályaival – a szakértőnek utasítást nem adhat.¹⁶ Ebből az is következik, hogy a szakmai szabályok primátusa érvényesül, azaz a megbízó „kívánságait és elvárásait” nem lehet alapul vennie a szakvélemény elkészítése során. A szakértőnek a pártatlanság szem előtt tartásával ezért a megbízó érdekeinek figyelmen kívül hagyásával kell a szakvéleményt elkészíteni. Végül a szakértőnek a szakmai tudása felhasználásával tárgyilagos értékelésre kell törekednie, és meg kell tagadnia minden jogszabályba ütköző megbízást.

Éppen a szakértői felelősség következetes érvényesítésével és az igazságügyi szakértők önkormányzatával lehet azt elérni, hogy ne alakuljon ki előítélet azokkal szemben, akik nem a hatóság döntése, hanem a peres felek eljárási cselekményei révén kerülnek a büntetőeljárásba.

Etikai és fegyelmi felelősség

Fegyelmi vétséget követ el az az igazságügyi szakértő, aki a szakértői törvény hatálya alá tartozó tevékenységére vonatkozó jogszabályok, szakmai szabályok, kamarai szabályzatok és határozatok rendelkezéseit szándékosan vagy gondatlanul megszegi, vagy az igazságügyi szakértői tevékenységen kívül szándékosan vagy gondatlan magatartásával, illetve

¹⁰ CSÁK Zsolt: Igazságügyi szakértő a büntetőügyekben. In: Szabó Imre (sorozatszerkesztő): Tanulmánykötet „Igazságügyi szakértő a tárgyalóteremben” konferencia. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2019. 47–57. oldal.

¹¹ CSÁK i. m. 47–57. oldal.

¹² NOVÁK István: A bíró és a szakértő. Gondolatok egy gyakorlati témáról – több változatban. Magyar Jog 6/91. 359–360.

¹³ GYÖRE István: A más szakértő kötelező kirendelésének „ésszerű kétségei”. Magyar Jog 7/1996, 408–413. o.

¹⁴ GYÖRE i. m. 412. o.

¹⁵ CSÁK i. m. 47–57. o.

¹⁶ Szaktv. 52. § (5) bekezdés.

életvitelével a szakértői kar tekintélyét sérti vagy veszélyezteti.¹⁷

Ettől nem teljesen függetlenül a Szaktv. tartalmaz rendelkezéseket az etikai felelősségről, így például rögzíti, hogy a Szakértői Kamara megalkotja az igazságügyi szakértők Etikai Kódexét, illetve több helyen is utal arra, hogy ezen kódex alapján etikai felelősségre vonás lehetősége is fennáll.¹⁸

A Szaktv. 94. §-a alapján a fegyelmi vétséget elkövető igazságügyi szakértővel szemben kiszabható fegyelmi büntetések a következők: figyelmeztetés, írásbeli megrovás, jövőbeni tisztségviselésről meghatározott ideig történő eltiltás, kamarai tisztségtől való megfosztás, pénzbírság, a kamarai tagság legfeljebb két évig terjedő felfüggesztése vagy a kamarából való kizárás.

Amint a szakértőkről szóló törvény indokolása is utal rá, a fegyelmi és az etikai eljárás a normasértés szintjén válik el egymástól. Ezen elhatárolás dogmatikailag arra törekszik, hogy tisztán elkülönítse egymástól a fegyelmi és etikai vétséget, valamint az ezekhez kapcsolódó eljárásokat. Mégis, már a törvény is „átjárást enged” az etikai és fegyelmi vétség között akkor, amikor kimondja, hogy fegyelmi vétséget követ el az az igazságügyi szakértő is, akit öt éven belül három etikai vétség elkövetése miatt jogerősen elmarasztaltak, vagy akinek az etikai vétsége az etikai vétség súlyára, az etikai vétség elkövetésének ismétlődő jellegére vagy az etikai vétség elkövetésének körülményeire tekintettel fegyelmi vétségnek minősül. Ilyen esetekben tehát olyan súlyos etikai vétség (vétségek) elkövetéséről van szó, hogy nincs akadálya a súlyosabb következményekkel járó fegyelmi eljárás lefolytatásának.

Fegyelmi vétséget a normaszegés vagy súlyosan kifogásolható magatartás alapoz meg. Ilyen lehet akár a statisztikai adatszolgáltatás kötelezettségének elmulasztása, hiszen a statisztikai adatok szolgáltatásához komoly érdekek fűződnek. Fegyelmi vétséget alapozhat meg azonban a jogszabályba vagy jóerkölcsbe ütköző megbízás elfogadása, de az is, ha az igazságügyi szakértő kompetenciavétséget követ el.¹⁹ Kompetenciavétség az a fegyelmi vétség, amelyet az igazságügyi szakértő a névjegyzékbe bejegyzett szakterületén kívüli más, az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló miniszteri rendeletben meghatározott szakterületre tartozó eljárásával követ el.²⁰ A fegyelmi felelősség körében alapvetően nem etikai kérdésekről kell dönteni, hanem az igazságügyi szakértői hivatás szabályainak megszegéséről.

Etikai felelősséget alapozhat meg írott kötelezettség, magatartási szabály, azaz maga a tevékenység

(és így nem csupán a véleményre vonatkozó előírások) szándékos vagy gondatlan megszegése, és ide tartozhat a szakértői kar tekintélyének vétkes magatartással történő csorbítása is.²¹ Valójában ezen felelősségi kör az, ahol a legtöbb kritika merül fel, hiszen az eljárások mellőzése, késedelme, elégtelen színvonala ezen felelősség kiüresítését jelenti.²² Hatékony etikai felelősségre vonási rendszer viszont a későbbi büntetőjogi ultima ratio felelősséget is elkerülhetővé tenné.

A Fővárosi Törvényszéken folyamatban volt szerződés érvénytelensége iránti polgári perben a bíróság szakértői bizonyítást rendelt el. A felperes több szempontból is kifogásolta a szakvéleményt és kizárás iránti kérelmet is bejelentett a szakértővel szemben. A szakértő a felperesi észrevételekre és indítványokra adott válasziratában megkérdőjelezte a felperes által megnevezett szakértők pártatlanságát és szakmai hozzáértését, továbbá óva intette az eljáró bíróságot a szakértőként történő bevonásuktól, kirendelésüktől. Erre figyelemmel a felperes a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamarához fordult és etikai eljárást kezdeményezett a polgári perben kirendelt igazságügyi szakértőkkel szemben, majd kérelmét a hiánypótlási felhívásra tett beadványában kiegészítette azzal, hogy indítványozta egyidejűleg fegyelmi eljárás lefolytatását is. A Szakértői Kamara Etikai Bizottságának elnöke hiánypótlási felhívását és annak nem teljesítését követően az etikai eljárás kezdeményezése iránti kérelmet etikai tanács kijelölése nélkül elutasította. Ezen határozat bírósági felülvizsgálat iránt terjesztett elő keresetet a felperes. A Fővárosi Törvényszék azonban a keresetet elutasította. Ennek során rámutatott arra, hogy az Etikai Bizottság elnökének az eljárása során a kérelem tartalmi vizsgálatára és értékelésére nem kellett, hogy sor kerüljön. Az etikai eljárás kezdeményezésével összefüggésben feltárt hiányokra alappal hívta fel a figyelmet és írt elő határidő megadásával hiánypótlási felhívást. Ilyen hiányok voltak, a nem kellő példányszámú előterjesztés, a kifogásolt magatartások nem lettek maradéktalanul és tételesen megjelölve a vonatkozó etikai vagy szakmagyakorlási szabályok tükrében, de az eljárási díjat sem fizette meg.

A keresetet elutasító határozatában a törvényszék arra is rámutatott, hogy a le nem folytatott etikai és fegyelmi eljárások tárgya lehetett volna a felperesnek a szakértők eljárását vitató tényelőadásai. A törvényszék a szakértői kamara szerveinek hatáskörét nem vonhatja el, ezért az érdemi vizsgálatot mellőző döntés esetén nem is vizsgálhatta az etikai és fegyelmi eljárásra tartozó kérdéseket.

Végül lényegesek a Fővárosi Törvényszék megállapításai a kamarai etikai és fegyelmi eljárások

¹⁷ Szaktv. 93. § (1) bekezdés.

¹⁸ Szaktv. 62. § (1) bekezdés f) pont.

¹⁹ Magyarország Kormánya T/9782 számú törvényjavaslat az igazságügyi szakértőkről.

²⁰ Szaktv. 2. § 10. pont.

²¹ Grósz Tamás: A szakértő extrém felelősségéről = Gályapadból laboratóriumot: tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. Budapest: ELTE Eötvös K, 2015. o. 165–176.

²² Grósz uo.

összefüggéseiről. A Kamarai Etikai Eljárási Szabályzat (EESZ) azonban a hatáskörök megfelelő elkülönítésére utal azzal, hogy a fegyelmi vétséget esetlegesen megalapozó magatartások kifogásolása esetén a Szakértői Kamara Fegyelmi Bizottságának eljárását kell kezdeményezni, és annak eljárása esetén az etikai eljárást fel kell függeszteni. Az etikai eljárás során csak az érdemi vizsgálati szakba lépést követően kerülhet azonban erre sor, amikor az elnök kijelölése folytán van eljáró etikai tanács, amely a hatáskörének vizsgálatát elvégzi. A felperes kizárólag etikai eljárást kezdeményezett, és azzal összefüggésben vetette fel azt, hogy az általa állított szakmagyakorlási hibák fegyelmi vétséget is megalapozhatnak. A felperes nem élt önálló kezdeményezéssel a Fegyelmi Bizottsághoz, hanem a kezdeményezni szándékozott etikai eljárással összefüggésben kívánta elérni a fegyelmi eljárás megindítását. Mivel azonban az etikai eljárást eredményesen nem tudta kezdeményezni, elzárta magát attól, hogy az etikai eljárásban érdemi vizsgálatot nyerjenek az állított fegyelmi vétséget megalapozó állításai.²³

A szakértői kötelezettség megszegésének eljárásjogi következményei

A büntetőeljárás törvény alapján a szakértő rendbírsággal sújtható és őt az okozott bűnügyi költség megtérítésére kell kötelezni, ha a közreműködést vagy a véleménynyilvánítást a megtagadás következményeire történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, a szakvélemény előterjesztésére rendelkezésére álló határidőt elmulasztja, vagy egyéb kötelezettségét megszegi és ez az eljárás elhúzódását eredményezi.²⁴ Ez a szabályozás figyelemmel van a Szaktv. 55. §-ában a szakértő mulasztásával összefüggő esetekben a kirendelő hatóságok kötelezettségével. Míg a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény. kötelezően írta elő a rendbíróság kiszabását – az önhiba vizsgálata mellett – a mulasztó szakértővel szemben, addig az új Be. ezt lehetőségként fogalmazza meg, viszont nem utal az önhibára. Ebből következően, amikor a hatóságok vizsgálják a szakértő mulasztását, vagy nem teljesítését, akkor figyelembe veszik, hogy a szakértő mennyiben felelős a kötelezettsége megszegéséért. A korábbi törvény alkalmazásának szabályai mellett az eljáró hatóság kötelezettsége volt a rendbíróság kiszabása, ami részben méltánytalan helyzeteket eredményezett. Akkor is csak a rendbíróság összegének a mérséklésére volt lehetőség, ha a szakértő részben objektív okok, így a vizsgálathoz szükséges anyagok beszerzésének nehézségei miatt késlekedett. A korábbi bírói gyakor-

lat viszont továbbra is érvényes abban, hogy a rendbíróság kiszabásakor az eljárási törvényben meghatározott összeghatáron belül a kiszabásra okot adó cselekmény súlyát és következményeit kell figyelembe venni.²⁵

Eljárásjogi szankciót jelenthet a szakértőnek az eljárásból történő kizárása. A szakértő kizárására vonatkozó szabályok tartalmazzák a személyi összeférhetetlenséget, az ügybeni érintettséget, és a relatív, az egyéb okból történő kizárás eseteit.²⁶ A kizárási okot a szakértő köteles bejelenteni, a szakértő kizárásáról az ügyben eljáró hatóság dönt. A tanú vallomástételének akadályára vonatkozó rendelkezéseket értelemszerűen a szakértőre is alkalmazni kell. A magánszakértőre ugyanezek a kizárási okok vonatkoznak. A szakértő ezen bejelentésért eljárásjogi, fegyelmi, felelősséggel tartozik, de a névjegyzéket vezető hatóság is alkalmazhat szankciókat iránnyába.

A névjegyzéket vezető hatóság feladatai

A Szaktv. határozza meg a kirendelő hatóság bejelentési kötelezettségét a névjegyzéket vezető hatóság irányába akkor, ha a szakértő a szakvélemény előterjesztésével jelentősen késedelembe esett – különösen, ha a késedelem az egy évet meghaladja –, a névjegyzékben szereplő címén a küldemények átvételét nem biztosította, ha a szakvélemény homályos, hiányos, önellentmondó, ha a tudomására jut, hogy a magánszakértő a vélemény szakmai tartalmával összefüggésben a megbízója utasítását elfogadta.²⁷ A hatósági ellenőrzés eredményeként a névjegyzéket vezető hatóság a szakértőt törli a névjegyzékből.²⁸ Ilyen eset lehet, ha az igazságügyi szakértő a hatósági kirendelésre történő szakvélemény nyújtásával egy évet elérő késedelembe esett. A hatósági ellenőrzés keretében arra az eredményre is juthat a névjegyzéket vezető hatóság, hogy fegyelmi eljárás megindítását kezdeményezheti a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara fegyelmi bizottságánál fegyelmi vétség gyanúja miatt.²⁹

A Szaktv. 55. § (1) bekezdése az eljáró hatóságnak, bíróságnak a kötelezettségévé teszi azon bejelentés megtételét a névjegyzéket vezető hatóság irányába, hogy a szakértő „szakvéleménye homályos, hiányos, önmagának ellentmondó vagy egyébként helyességéhez nyomatékos kétség fér és a szakvélemény fogyatékosága a szakértő meghallgatásával sem orvosolható”. Mindez azonban nehezen értelmezhető szabály, hiszen a szakvélemény hiányossága, homá-

²⁵ BH 2003.315.

²⁶ Be. 191. §.

²⁷ Szaktv. 55. § (1) bekezdés.

²⁸ Szaktv. 13. §.

²⁹ Szaktv. 54. § (1) bekezdés d) pont.

²³ Fővárosi Törvényszék K.700.734/2018/15.

²⁴ Be. 200. § (1) bekezdés.

lyossága változhat, és máshogy ítélni meg az első- vagy másodfokú bíróság, vagy ugyanazon bíróság is a per bizonyításának előrehaladtával. A névjegyzéket vezető hatóság ezen tényt köteles a névjegyzékbe bejegyezni. Egyetértünk azonban azzal, hogy a névjegyzéket vezető hatóság a hatósági ellenőrzés keretében nem tud abban a kérdésben állást foglalni, hogy valóban indokolt-e ezen ténynek a névjegyzékbe történő bejegyzése. Helyes így azon törvényi szabály, hogy amennyiben az igazságügyi szakértő tevékenységével kapcsolatban két éven belül az említett hatósági bejelentés három alkalommal érkezik, a névjegyzéket vezető hatóság az igazságügyi szakértő munkájának értékelését kezdeményezi a kamara minőségbiztosítási bizottságánál.³⁰ A névjegyzéket vezető hatóság feladatai így összefonódnak az igazságügyi kamara fegyelmi, etikai eljárásaival és a bejelentést tevő hatóság vagy bíróság eljárási szankcióival.

A büntetőjogi felelősség

Hamis tanúzás

A szakértők büntetőjogi felelőssége a szakértői munkával összefüggésben elsősorban a hamis tanúzás bűncselekmény révén merülhet fel. A hamis tanúzásra vonatkozó szabályokat kell ugyanis alkalmazni arra, aki, mint szakértő hamis szakvéleményt ad. A cselekmény egyértelműen az igazságszolgáltatás, illetve egyéb hatósági eljárások zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdeket, ezek tisztaságát és az objektív valóság, a valósághű tényállás irányába mutató döntések meghozatalának lehetőségét védi. Más megközelítés a hamis tanúzás tényállásának a rendeltetését egyenesen a folyamatban levő ügyek igazságos eldöntésének biztosításában látja.³¹

A szakvélemény a büntetőeljárásban lényegében egy olyan nyilatkozat, amely vizsgálatból, leletből és a véleményből áll. A szakvélemény bármelyik részének valótlanúsága esetén az egész szakvélemény objektíve hamis lesz. A törvényi tényállás azonban az ügy lényeges körülményére nézve rendeli büntetni a büntetőügyben a hamis tanúzást. Az ügy lényeges körülménye mindaz, amire a bizonyításnak ki kell terjednie, tehát a törvényi tényállás elemeit alkotó történéseken túl az a körülmény is, amely a büntető anyagi és eljárási jogszabályok alkalmazása szempontjából az ügy eldöntésére befolyással lehet.³² A büntető eljárási jogszabályok alkalmazása szempontjából lehet, hogy éppen arra kell bizonyítást lefolytatni, hogy a szakértő kizárt-e az eljárásból. Ha ezzel

kapcsolatban valótlan nyilatkozatot tesz, vagy az ezzel kapcsolatos tényeket a szakértői vélemény valótlanul tartalmazza, akkor a büntetőjogi felelősség ekkor is megállapítható lehet.

Egyet lehet érteni azzal az állásponttal, hogy hamis a szakvélemény, ha el nem végzett vizsgálatot elvégzettként, elvégzettet el nem végzettként tüntet fel, de akkor is, ha a vizsgálat eredményét a lelet valótlanul vagy egyáltalán nem tartalmazza. Ezentúl hamis lehet a szakvélemény akkor is, ha annak vélemény része nem fedi a valóságot.³³ Mindez abból ered, hogy a szakértőnek kifejezetten a feladata az is, hogy a következtetéseit is közölje a hatósággal, ellentétben például a tanúval. Ebből következően hamis a szakvélemény akkor is, ha a vélemény (akár téves, akár helyes lelet alapján) tévesen állapítja meg, illetve ítéli meg a lelet és a bizonyítandó tény kapcsolatát.³⁴ Földvári álláspontja szerint a szakvélemény hamisságának köre eltér a hamis tanúvallomástól, hiszen a hamis tanúzást téves következtetések levonásával nem lehet elkövetni, mert a tanútól csupán a ténytudomásai ismertetését várja el a hatóság a vallomásában. A szakértő azonban köteles a következtetéseit is ismertetni.³⁵

A hamis tanúzás gondatlan alakzata is büntetendő a Btk. 272. § (6) bekezdése szerint. Szándékos elkövetés esetén a szakértő tudatában van annak, hogy szakvéleménye hamis, és hogy annak előterjesztésével hamis bizonyítási eszközt szolgáltat. Ha a szakértő a tőle elvárható figyelmet és körültekintést elmulasztja, és emiatt ezen tudata hiányzik, akkor a gondatlan elkövetés megállapítható. A szakértő gondatlansága részben a szakmai szabályok megszegésében ragadható meg, vagy az ezekkel kapcsolatos mulasztásban is tükröződhet. Mészár Róza osztva a jogirodalom többségének álláspontját, kiemeli, hogy a tudatos gondatlansággal elkövetett hamis tanúzás nem gyakorlati.³⁶

Grósz például azzal érvel, hogy a „gondatlan bűncselekmény megállapítása olyan kihívás elé állíthatja a jogalkalmazót, amelynek lehetetlen eleget tenni. Tudatos gondatlanság esetén a szakértő a diszpozíciószerű magatartást akarata szerint véghezvitte, azaz elkészítette a szakvéleményt általa is tudottan valótlan tartalommal. A hatóság elé terjesztésének elmaradásában való könnyelmű bizakodás viszont értelmezhetetlen. Éppen ezért Grósz a „tudatos gondatlansággal elkövetett hamis szakvélemény adásának vétségét” (a hamis tanúzás tudatosan gondatlan alakzatát) kizártnak tartja.³⁷

³⁰ Szaktv. 55. § (3) bekezdés.

³¹ POLT Péter (főszerkesztő): Új Btk. Kommentár 5. kötet, Különös rész, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. Fejlesztésszerző Kóhalmi László és Csák Zsolt, 125–133. o.

³² BH 2014.328 és a Be. 163 §.

³³ BELOVICVS Ervin – MOLNÁR Gábor – SINKU Pál: Büntetőjog II. A 2012. évi C. törvény alapján Szerk.: Busch Béla HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2012. 380. o.

³⁴ MÉSZÁR Róza: Hamis tanúzás. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. Harmadik kiadás. HVG-ORAC, Bp. 2020, 1076. o.

³⁵ FÖLDVÁRI József: Az igazságszolgáltatás elleni bűntettek. Budapest, KJK, 1965. 199. o.

³⁶ MÉSZÁR Róza i. m. 1079. o.

³⁷ GRÓSZ i. m. 172. o.

Kovács Gábor azonban arra a megállapításra jut, hogy a jogirodalom 'igen jóindulatúan' jut erre a következtetésre, azaz arra, hogy a hamis szakvélemény esetén a negligentia a tipikus. Valójában az élethelyzetek sokrétűségére figyelemmel a tudatos gondatlanságot nem tudom eleve kizárni.³⁸

A hanyagsággal elkövetett hamis szakvélemény adása könnyebben tényállásszerű lehet. A szakértő köteles a legjobb tudása, a tudomány állása, a korszerű szakmai ismeretek mentén elkészíteni a véleményét, amihez naprakész ismeretek, szaktudás, módszertani levelek, protokollok ismerete és megfelelő alkalmazása szükséges. Érdemes azonban kitérni arra, hogy a szakértő hanyag gondatlanságán alapuló büntetőjogi fenyegetettség viszonylag ritka a foglalkozásokhoz kapcsolódó bűncselekmények esetében. Helytállóan állapítja meg Grósz, hogy „Térszi ezt egyedülálló módon úgy, hogy a produktum előterjesztésén túl semmilyen konkrét veszélyt vagy sérelmet nem követel meg, mintegy végtelenítve a szakértő felelősségét.”³⁹ Mindez azt eredményezi, hogy abban az esetben, ha a szakvélemény bármely eleme valótlan adatot tartalmaz, akkor az hamisnak minősülhet függetlenül attól, hogy a kérdésekre adott válaszok helyesek. További aggály, hogy a bűncselekmény tényállásszerűségéhez nem szükséges további eredmény. Mindebből olyan következtetésre is lehetne jutni, hogy minden egyes büntetőügyben, ahol eltérő szakvélemények állnak rendelkezésre, az egyik szakértő bűncselekményt követett el a szakvélemény megírásakor. Mindez azért is aggályos, mert a törvényi tényállás nem tartalmaz semmi büntethetőséget kizáró okot arra az esetre, ha az eljárás során a szakértő a gondatlanságát (vagy tévedését feltárja). Mindez történetesen a szükségszerűen ki-rendelt további szakértőkkel történt együttes meghallgatás eredményeként is létrejöhet vagy magán-szakértői vélemény előterjesztésével.

Jelen megállapítás arra is példaként szolgál, hogy a túlzott hatósági óvatosság a valótlan magán-szakértői véleményekkel szemben azért is alaptalan, mert a szakértőnek nagyon komoly büntetőjogi felelőssége is fennáll még a gondatlan eljárásukra nézve is.

A szabályozás tarthatatlanságát jól szemlélteti Grósz azon összegzése, hogy a tudományos ismeretek változhatnak, még a módszertani levél is elavulttá válhat, de annak késik az újragondolása. Éppen az innovatív tudással rendelkező és naprakész tudással bíró szakértő követné el a hamis tanúzás bűncselekményét, mert jóhiszeműen a tudomány naprakész ismeretei alapján ad szakvéleményt? Mindez azon alkotmányos szabállyal is ellenkezik, mely szerint „Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak.”⁴⁰

Nogel Mónika nyomán a szakértői módszereket megkülönböztethetjük, mint tudományos megalapozottságú és nem tudományos megalapozottságú módszereket. A nem tudományos megalapozottságú módszer is lehet szakmailag megalapozott. A tudományos módszer lehet objektív vagy szubjektív, míg a nem tudományos megalapozottságú módszer minden esetben szubjektív módszer. A tudományos megalapozottság kritériuma a validitás, a reliabilitás, a reprodukálhatóság és az objektivitás. Magában foglalja azokat a követelményeket, amelyeket a mindennapi élettapasztalat, a természeti törvények, természettudományi szabályok, matematikai törvényszerűségek, a logika, az adott szakma elfogadott szabályai és a szakértő szakmai tapasztalata, jártassága indukál (verifikálható, valid, megbízható, a tudományos közösségen belül elismert, korszerű, transzparens, koherens a logikai szabályokkal). A szakmai tapasztalat olyan követelményeket jelent, amelyeket a mindennapi élettapasztalat, természeti törvények, alapvető természettudományi szabályok, matematikai törvényszerűségek, a logika, az adott szakma elfogadott szabályai és a szakértő szakmai tapasztalata, jártassága indukál. Tudományosnak nem tekinthető módszerek esetében tudományos igazolásra, bizonyításra nincs lehetőség. Itt bizonyítás helyett az állítások ellenőrzését (tesztelését, bizonyítás nélküli igazolását) várhatjuk el. A szakmai megalapozottság foka attól függ, hogy a vizsgálat folyamata mennyire objektívizálható. Különösen igaz ez az ún. becslési eljárásra, ahol a szakmai megalapozottság nagyban függ attól, hogy a szakértő milyen kiválasztási módszerrel, mennyire hiteles, mennyire adekvát összehasonlító adatokat használt fel.⁴¹ Mindezek rögzítése azért indokolt, mert a bizonytalanságot is tartalmazhatja a szakvélemény, vagy más szóval a bizonyosság vagy valószínűség fokát. Ha ez kellően ki lett domborítva a szakvéleményben a tudomány állásának megfelelően, kellő gondosság tanúsítása mellett, akkor a hibás következtetés sem alapozhat meg, még gondatlan bűnösséget sem.

A hamis tanúzás a hamis szakvélemény adásával és a hatóság tudomására jutásával befejezetté válik. Abban az esetben viszont, ha a szakértő a kihallgatás befejezése előtt visszavonja hamis szakértői véleményét, és a valót előadja, akkor nem követ el bűncselekményt. A törvényi tényállás alapján természetes egység jön létre akkor, ha ugyanabban a szakvéleményben több lényeges körülményre vonatkozik a hamis tényállítás vagy több lényeges körülménynek az elhallgatása. Ha több szakértő közösen (együttesen) terjeszti elő a szakvéleményét, akkor a társ-tettség is létrejöhet.

Egyetérthetünk Kovács Gábor azon konklúziójával, hogy a szakvéleményért való büntetőjogi felelősség lényegében rendezett, de a szakértő tevékeny-

³⁸ Kovács Gábor: Az igazságügyi szakértő büntetőjogi felelőssége. Dezső László emlékkönyv. 2005. 81–86. o.

³⁹ Grósz i. m. 175. o.

⁴⁰ Alaptörvény X. cikk (2) bekezdés.

⁴¹ NOGEL MÓNIKA: A szakértői bizonyítás aktuális kérdései. HVG-ORAC, Bp. 2020, 144. oldal.

ségeért, azaz a vizsgálati anyagok megőrzéséért, megfelelő tárolásáért avagy a kirendelő hatóság felé történő jelzési kötelezettségéért való esetleges büntetőjogi felelősség kérdései nem.⁴² Kérdés, hogy a jogalkotó a szakértő felelősségét tudatosan kívánta-e leszűkíteni a tevékenysége végső eredményére, a szakértői véleményre, vagy mindez pontatlan jogszabályi megfogalmazás. Erre a kérdésre korábbi jogszabályi környezetben már Erdei is felhívta a figyelmet.⁴³ A szakértőnek a szándékosan vagy 'tudatosan gondatlan' tevékenysége is sértheti az igazságszolgáltatás tisztaságát és a jogbiztonságot, mint végső esetben az elkészült szakvélemény.⁴⁴

A hamis tanúzásra vonatkozó általános szabályok büntethetőséget kizáró okokat is szabályoznak.⁴⁵ Ezek szerint nem büntethető hamis tanúzásért, aki a valóság feltárása esetén önmagát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná. A tanútól kétségkívül nem várható el, hogy leleplezze az általa vagy hozzátartozója által elkövetett bűncselekményt. A szakértőnek azonban kötelessége jelezni, ha vele szemben kizárási ok merül fel, így elmentésben a tanúval, a szakértőnek megvan a perjogi lehetősége arra, hogy elkerülje azt, hogy szakértőként része legyen a büntetőeljárásnak. Ilyenkor a fegyelmi felelősségre vonás mellett a büntetőjogi felelősséget sem tartom kizártnak.

A tanúkra vonatkozó általános szabályok szerint az sem büntethető hamis tanúzásért, aki a vallomástétel egyéb okból megtagadhatja, de erre kihallgatása előtt nem figyelmeztették vagy akinek a kihallgatása a törvény alapján kizárt.⁴⁶ Mindez azonban a szakértőkre nem igazán értelmezhető, hiszen a szakértőnek vannak eljárási lehetőségei a közreműködés elkerülésére, épp a kizárási szabályokból adódóan.

Értelemszerűen alkalmazni kell viszont azt a szabályt, hogy a büntetés korlátlanul enyhíthető, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető azzal szemben, aki az alapügy jogerős befejezése előtt az eljáró hatóságnak az általa szolgáltatott bizonyítási eszköz hamis voltát bejelenti.

Ahogy az egy eljárásban tett különböző hamis tanúvallomásokot a joggyakorlat a természetes egység körébe vonja, a hamis szakvélemény későbbi kiegészítése vagy szóbeli előadása is az egység körében értékelendő véleményem szerint. Mindez abból is levezethető, hogy a szakértő az eljárás későbbi szakaszában már önmagát vádolná bűncselekménnyel, ha az általa adott szakvélemény hamisságát feltárná, azaz nem jön létre újabb bűncselekmény.

A hamis tanúzás és a **bűnpártolás elhatárolása** merülhet fel akkor, ha a szakértő (különösen igaz lehet ez az ún. magánszakértői véleményre) hamis szakvéleményt készít azért, hogy a terheltet mentse az el-

járás tárgyát képező bűncselekmény kapcsán a büntetőjogi felelősségre vonás alól. A konkurálás ilyenkor azonban azért látszólagos, mert a hamis tanúzás speciális bűncselekmény a bűnpártoláshoz képest, és kizárólag a hamis tanúzás valósul meg. Hasonlóan alakul ilyenkor a jogi helyzet a tanúként elkövetett hamis mentő vallomáshoz. A bűncselekmény elkövetőjének ugyanis számos módon lehet segítséget nyújtani, és a jogalkotó ezen tényállásban kiemelte a speciális elkövetési módokat.⁴⁷

A hamis tanúzás nem csupán valótlan vallomás tételével, azaz a szakértőre értelmezve valótlan szakvélemény adásával, hanem az ügy lényeges körülményeire vonatkozóan a való elhallgatásával is megvalósulhat. Mindez a szakértőre alkalmazva értelemszerűen azt jelenti, hogy a hamis tanúzást akkor is elköveti a szakértő, ha szakvéleményében a valót elhallgatja. Különösen felmerülhet ez a fordulat akkor, ha magánfelkérésre készít véleményt a szakértő, és tendenciózus egyoldalúsággal kizárólag a megbízó javára szolgáló körülményeket veszi figyelembe.

A szakvéleményben jogkérdésben – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – nem lehet állást foglalni.⁴⁸ Abban az esetben, ha a szakértő ezen iuria novit curia elvet megsértve mégis állást foglal jogkérdésben is, és mindezt tévesen, a szakvéleménye még nem válik hamissá. Mindennek az oka nyilvánvalóan az, hogy a jogkérdés eldöntése kizárólag az eljáró hatóság és bíróság feladata, a jogkérdésben tett szakértői megállapításnak büntetőjogi relevanciája nincsen. Nogel véleménye szerint ilyenkor a szakértő viszont fegyelmi vétséget elkövet, hiszen ilyenkor szándékosan megszegi a szakértőkre vonatkozó törvény előírásait.⁴⁹

Rágalmazás vagy becsületsértés vétsége

Abban az esetben, ha az igazságügyi szakértő bárkire nézve sérelmes megállapítást tesz szakvéleményében, felmerülhet, hogy becsületsértés vagy rágalmazás miatt sor kerüljön a büntetőjogi felelősségre vonására. A bírói gyakorlat azonban az ilyen eljárás kezdeményezéseket bűncselekmény hiányában megszünteti. Az kétségtelen, hogy a szakértői véleményben gyakran sérelmes, önmagában akár becsületsértőnek is értelmezhető kijelentéseket kell tenniük. Mindez azonban a jogszabály parancsán alapul. Éppen ezért az ilyen magatartás jogellenesség hiányában sem becsületsértést, sem rágalmazás vétségét nem valósítja meg.⁵⁰ A bíróság előtti ügyek elbírálásához szükséges ilyen megállapításoknak a szakvéleményben rögzítése nem jogellenes, nélküli a társadalomra veszélyességet, sőt kifejezetten a bírói ítélkező tevékenység elősegítését szolgálja.⁵¹

⁴² Kovács Gábor i. m. 81–86. o.

⁴³ Erdei Árpád: A szakértők felelősségéről. Magyar Jog, 1984/6. 534. o.

⁴⁴ Kovács Gábor i. m. 84. o.

⁴⁵ Btk. 275. §.

⁴⁶ Btk. 275. § (1) bekezdés b) és c) pont.

⁴⁷ BELOVICVS Ervin – MOLNÁR Gábor – SINKU Pál i. m. 385. o.

⁴⁸ Szaktv. 47. § (6) bekezdés.

⁴⁹ Nogel i. m. 45. oldal.

⁵⁰ BJD 4164.

⁵¹ BH 1979.146.

Vesztegetés

Kovács rámutat arra, hogy a közélet tisztasága elleni bűncselekmény körében a vesztegetés különböző esetei is megvalósulhatnak az igazságügyi szakértő eljárása során. Hivatali vesztegetés valósulhat meg, ha a szakértő jogszabályon alapuló közhatalmi vagy államigazgatási feladatot ellátó szervnél fejt ki szakértői tevékenységét, és a működésével kapcsolatban előnyt kér vagy elfogad. A 'gazdasági' vesztegetés azonban még tipikusabb lehet, ha a szakértő gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személyként eljárva kér vagy fogad el a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt.⁵²

Ilyenkor azonban szűk lehet a határmezsgye, hogy meddig tekinthető az átvett előny – ami tipikusan pénzösszeg – jogtalan előnynek és meddig terjed a jogszerű megbízási díj elfogadása. Ezen bűnös úton szerzett vagyon eredetének leplezése érdekében végzett gazdasági vagy bankműveletek esetén a pénzmosás büntette is tényállásszerű lehet.⁵³

Polgári jogi és munkajogi kártérítési felelősség

A szakértő által szándékosan vagy gondatlanul előterjesztett hamis szakvéleménnyel okozott kárért kártérítési felelősséggel is tartozik. Nem zárható ki a kártérítési felelősség akkor sem, ha a kötelezett-

ségszegés nem valósít meg bűncselekményt, de ilyenkor jelentős bizonyítási problémák nyilvánvalóan adódhatnak.

Az igazságügyi szakértők jelentős része valamilyen további alapjogviszonyban látja el szakértői tevékenységét. Ilyen lehet, amikor gazdasági társaság igazságügyi szakértő alkalmazottja munkaviszonyban van a gazdasági társasággal. A Munka Törvénykönyve alapján a munkaviszonyból eredő kötelezettségek megszegéséért kártérítési felelősséggel tartozik. A szakértő és az őt foglalkoztató gazdasági társaság is kártérítési felelősséggel tartozik azokért a károkozásokért, amelyeket tevékenysége során másnak okoz abban az esetben, ha ezen tevékenységet jogszabály által meg nem engedett, vagy egyéb jogellenességet nem kizáró módon folytatta. Tipikusan a szerződésen kívüli károkozás szabályai alapján tarthat kártérítési felelősséggel.

Összegzés

Az igazságügyi szakértők felelőssége egy komplex rendszert alkot, amit kiragadottan, a felelősségi forma egyes elemeiből nem is igazán lehet átlátni. Épp a szakértőkkel szemben támasztott összetett felelősségi rendszer lehet a garanciája annak, hogy az eljárásba bekapcsolódó szakértőben ne a hatóság kinyújtott karját, és ne a terhelt és védő megbízása folytán vélelmezett pártosságra kötelezett személyt lássunk, hanem a szakma szabályai szerint eljáró, legjobb tudása szerint objektivitásra törekvő személyt, akiben a szaktudással nem rendelkező bíró is alappal bízhat.

⁵² Btk. 291. §.

⁵³ Btk. 399. §.